

these names are incomprehensible to a simple Ukrainian and give rise to negative associations.

The story has various endings in various publications. So, in the original edition of 1929 the work ends with the peasant's consent to give everything he had, and also take a little, if only the priest gave the child the usual name. In the two-volume edition of P. Kapelgorodskiy in 1982, the ending is different - the peasant protested against the extortion of the priest and promised to register the baby in a state institution. The article analyzes these differences.

The verbal organization of the work, the means of creating a comic effect (elements of irony, satire, the reception of a pun, associative connections) are considered.

Keywords: irony, satire, names, story, speech organization of the work.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2018 р.

Стаття прийнята до друку 12.04.2018 р.

Рецензент – д. філол. н., професор Дмитренко В.І.

УДК 37.016:81'25

Н.О.Демченко

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Стаття присвячена деяким загальним питанням методики навчання перекладу на сучасному етапі, а також окремим аспектам викладання практики перекладу і деяким видам діяльності викладача перекладу, яка виявляється досить затребуваною в зв'язку зі значним попитом на організацію підготовки перекладачів

Метою даної статті є аналіз певних аспектів методики викладання перекладу.

Постановка проблеми. Переклад і перекладацька діяльність будучи досить затребуваною в сучасному суспільстві вимагає певної методики навчання студентів у вищих навчальних закладах. Традиційні підходи потребують певної корекції, так як підготовка спеціалістів сьогодні розділяється на два етапи: бакалаври і магістри. Причому, бакалаври навчаються в рамках програм, що спираються на класичні лінгвістичні науки і предмети які з цим пов'язані, тоді як навчання магістрів базується на короткострокових програмах, що охоплюють тільки основні проблеми перекладознавства. Складність ще полягає в тому, що в магістратурі за спеціальністю «переклад» навчаються не тільки ті, хто має класичне філологічне освіту, а й ті, які його не мають.

Виходячи з цього, методика викладання перекладу набуває особливої актуальності.

Стан дослідження проблеми. Узагальнюючі праці з даної проблеми розроблені Л. С. Бархударовим, В.С. Виноградовим, В. Н. Комісаровим, І.С. Алексеева, А. В. Мамрак, Я. І. Рецкером та інші. Окремі аспекти застосування моделей у перекладацькій діяльності дослідили Н.К. Гарбовський, Л.К. Латишев, А.Л. Швейцер М. А. Венгренівська [5], С. В. Засекін [7], В. Коптілов [12] та ін.

Теорія перекладу стає комплексною дисципліною, що об'єднує в собі філологію, лінгвістику, теорію міжкультурної комунікації, семіотику, прагматику, психолінгвістику, когнітологією і культурологію. Переклад в теперішній час час - це міжмовний і міжкультурний комунікативний процес, який реалізується на рівні тексту. Динамічні зміни в суспільстві в кінці 20 початку 21 століття, глобалізація, багатополарний світ, всякого роду кризи, поява нових міжнародних організацій, інформаційні мережі, об'єднання освітнього простору і багато іншого призвело до ситуації, коли потреба в перекладачах виявилася дуже актуальною. При цьому на тлі кардинальних змін у житті суспільства, назріває певна криза професії. Це пов'язано зі зміною традиційних уявлень про перекладацької діяльності. Короткострокові освітні програми, які набули велике поширення в вузах України на рубежі двадцятого і двадцять першого століть, орієнтуються на підготовку «галузевих перекладачів», що володіють термінологією тієї чи іншої галузі економіки, але не завжди ясно уявляють собі, як знання цієї термінології використовувати в реальній перекладацькій діяльності Багато вузів, в гонитві за зростанням попиту на фахівців, які володіють іноземною мовою, вирішили в рамках своїх непрофільних вузів відкрити спеціальність «перекладач». Все це супроводжується падінням якості перекладів і непрофесіоналізмом не тільки самих перекладачів, а й незліченних перекладацьких бюро. Складається ситуація, коли здобули освіти юристи, економісти, менеджери, не затребувані на ринку праці, намагаються вийти на нього як ... перекладачі. Такі перекладачі не можуть забезпечити висококваліфікований переклад, так як досить смутно уявляють діяльність перекладача, з огляду на те що надмірне захоплення найрізноманітніших неспеціалізованих навчальних закладів навчанням «перекладу», засноване головним чином на баченні перекладача «взагалі» без чіткого уявлення про те, де могли б знайти застосування ці «загальні» перекладацькі навички Все це призвело до парадоксальної ситуації сьогодення: сотні навчальних закладів України випускають перекладачів, удостоєних різних дипломів і сертифікатів, а в той же час серйозні видавництва художньої та наукової літератури, науково-дослідні центри, великі компанії і підприємства відчують брак професійних перекладачів, як письмових, так і усних.

Зрозуміло, це не єдина проблема в сфері підготовки перекладачів. Багато вузів почали підготовку перекладачів, не маючи при цьому

кваліфікованих викладачів: переклад викладали люди, які мають невиразні уявлення про професію перекладача і про вимоги до перекладу. Потім їх випускники заповнюють ринок, беруться не тільки за будь-який переклад, а й за викладання мови і навіть перекладу. Це підтверджує можливість розмивання професії перекладача, елітарність якої багато в чому обумовлювалася трудомісткістю і складністю її освоєння.

Разом з тим цілком очевидно, що необхідно готувати перекладачів нового покоління, здатних працювати швидко, ефективно і якісно в динамічно мінливому світі. Такі фахівці до останнього часу готувалися головним чином за п'ятирічними освітніми програмами, який передбачав багатогодинну підготовку з іноземних мов на протязі всього курсу навчання з паралельним розвитком навичок усного та письмового перекладу.

Підготовка перекладача «взагалі» істотно відрізняється від підходу до навчання перекладу, традиційно прийнятого в найбільш авторитетних школах перекладу західних країн і заснованого на тому, що письмовий і усний переклад вважаються різними комунікативними діяльностями. Доцільно чітко усвідомити, наскільки ефективно «галузевий» розподіл перекладу, що передбачає навчання «юридичному», «економічному», «медичному» або якого-небудь ще перекладу.

Сучасна система підготовки перекладачів ставить чимало запитань перед викладачами і організаторами навчального процесу. Вирішення цих питань повинно спиратися на раціональне і гармонійне поєднання як досвіду зарубіжних шкіл перекладу, вимог «ринку освітніх послуг» так і, зрозуміло, багатого власного досвіду підготовки професійних перекладачів, що в цілому передбачає формування різнобічно освіченою і професійно заможною особистості сучасного перекладача.

У зв'язку з цим постає питання про необхідності застосування сучасної, ефективної методики навчання перекладачів нового типу, а саме навчання вмінню здійснювати переклад як професійну діяльність, а саме навчання вмінню здійснювати переклад як професійну діяльність, тобто навчання «стратегії перекладу, вмінню цю діяльність планувати, прораховувати вперед, бачити алгоритм оптимальних кроків» [Алексеева 2006:5]. Однак, говорячи про навчання вмінню здійснювати перекладацьку діяльність, не можна зводити її тільки до навчання подібної стратегії перекладу і прийомам перекладу на підготовчому, основному і завершальному етапах, тобто по суті справи до однієї технологічної складової перекладацької компетенції [Латышев 2000:5]. Виділення трьох технологічних етапів перекладацьких стратегій - попередньо перекладацькому аналізу тексту, власне перекладу і після перекладацької обробки тексту. [Алексеева 2004: 324]. Це фактично дублює всім добре відомі етапи письмового перекладу, що складаються з наступного:

- 1) попередній перекладацький аналіз оригіналу в цілому;

2) власне переклад як перекодування змісту оригіналу засобами мови перекладу;

3) загальне редагування [Архипов 1991:8].

Ми спираємося на теорію Комісарова В.Н., а в основі його перекладацької стратегії лежить ряд принципових теоретичних установок, з яких і повинен виходити перекладач, а саме:

- в процесі перекладу розуміння оригіналу завжди передує його перекладу

не тільки в якості двох послідовних етапів, а й як обов'язкова умова здійснення перекладацького процесу;

- перекладати потрібно сенс, а не літеру оригіналу, що має на увазі неприпустимість сліпого копіювання його форми;

- необхідно розрізняти у змісті тексту, що перекладається більш-менш важливі елементи сенсу, вміти визначати смислову домінанту, тобто найбільш важливу частину перекладного висловлювання;

- при перекладі слід виходити з того, що значення цілого важливіше значення

окремих частин і є можливість пожертвувати окремими деталями заради правильної передачі цілого (або примат цілого над частиною);

- переклад повинен відповідати нормам мови, на який робиться переклад [Крмиссаров 1990:195-199].

У сучасних теоріях перекладу існують різні погляди на перекладацьку діяльність. Так функціональна теорія перекладу виходить з того, що при виборі перекладацької стратегії потрібно виходити з контексту комунікативної ситуації. Для вибору стратегії необхідно проаналізувати текст для перекладу: жанр, мова, мовні функції: інформативна / референтна; експресивна; оперативна (прагматична). Для освоєння даного виду перекладу застосовується аналіз паралельних текстів, тобто аналіз текстів одного жанру на двох мовах, які не є перекладом для знайомства з особливостями подання жанру в двох культурах. При цьому необхідно враховувати норми перекладу: що конструюють (норми, що стосуються загальних правил перекладу в даній культурі) і регулятивні (переклад назв та інші технічні деталі).

Однією з цілей навчання перекладу називають придбання і вдосконалення учнями компетенції комунікативного перекладу. Комунікативна компетенція визначається як здатність інтерпретувати, висловлювати і передавати значення / сенс. Вона складається з 4 компетенцій: граматичної, дискурсивної, соціо-лінгвістичної та стратегічної. Також виділяють субкомпетенції: фонологическую, прагматичну та інші. В результаті компоненти перекладацького професіоналізму повинні включати компетенцію в сфері мови перекладу, структур перекладацького знання, компетенцію перекладацьких стратегій і ситуативного контексту [Colina 2003.].

Завданнями вступного курсу по комунікативному перекладу можуть стати: 1) ознайомлення студентів з поданням про переведення як

про комунікативну завдання; 2) пояснення різниці між студентами-лінгвістами, і студентами перекладачами; 3) проведення огляду завдань і текстів, що найчастіше зустрічаються в професії перекладача. Велике значення для успіху навчального процесу має система передачі знань викладача і пам'ять учнів. Для викладача важливо правильне цілепокладання при складанні планів занять і вміння налаштувати учнів на запам'ятовування. Пам'ять перекладача - важливий об'єкт тренування. Без запам'ятовування неможливо навчання. Студенти-перекладачі повинні вміти обговорювати варіанти перекладу, використовувати для цього як години у класі, так і позакласні години, що відводяться на самостійну роботу.

Для цього можна використовувати Інтернет, електронну пошту та інше. Корисно участь в дискусіях в інтернет-спільнотах, спілкування з професійними перекладачами з тим, щоб наочно побачити, як проходить дискусія професійних фахівців. Таким чином, студент набуває впевненість в собі та навички професійного спілкування.

Необхідно використовувати контекстуальний метод подачі матеріалу - текст на переклад повинен бути обов'язково в контексті. Крім того, важливо знайомити студентів з методами машинного перекладу: електронними перекладачами (з метою редагування створеного ними тексту), програмами машинного перекладу. Практичні завдання можуть включати, наприклад, роботу з релевантними інтернет-ресурсами.

На одне з перших місць за важливістю виходить навчання аналізу і оцінювання власне тексту перекладу. Так, у багатьох країнах після закінчення курсу з перекладу фінальний іспит складається не тільки з безпосереднього перекладу тексту, але і анотування тексту-перекладу з описом проведеного попередньо перекладацькому аналізу, труднощів, з якими студент-перекладач зіткнувся в процесі перекладу, введення до тексту перекладу. Варто відзначити, що в процесі виконання екзаменаційного завдання студентам дозволяється користуватися всіма доступними електронними, інтернет-, друкованими лексикографічними та іншими джерелами, корпусами паралельних текстів та іншим

З фрагментів текстів, які не перекладалися ними раніше, студентам пропонується вибрати уривки, які потенційно представляють перекладацькі труднощі, пояснити їх суть і запропонувати можливі варіанти вирішення. Написання анотацій до перекладеного тексту дозволяє розкрити слабкі місця студента, його знання теорії перекладу, володіння перекладацькими стратегіями і методами перекладу [Adab, 2000].

Міжкультурний аспект навчання перекладу надзвичайно важливий для навчання перекладачів. Міжкультурна компетенція перекладача розуміється як здатність перекладача розпізнавати культурно маркіровану інформацію в тексті джерела. Культура закодована і існує в форматі ментальних, когнітивних структур, присутніх в розумі носіїв даної культури. Ці когнітивні моделі визначають яким чином їх носії

інтерпретують той чи інший культурний феномен, досвід, подія. Дані структури можуть являти собою схеми, скрипти, фрейми, сценарії, кадри / епізоди. Ці ж структури визначають спосіб вербалізації культурних феноменів. Знання цих ментальних, когнітивних моделей може допомогти студентам при здійсненні переказу.

Говорячи про форму навчання, його можна уявити як кооперативне, компетитивне і індивідуалізоване. Під кооперативному, розуміється таке, яке вчить співпраці, взаємодопомоги в процесі вирішення навчальних і професійних завдань. Воно, на думку деяких авторів, є найефективнішим. [Király 2000].

Психолінгвістичний аспект навчання перекладу є невід'ємною частиною в професійній підготовці перекладачів. Психолінгвістичний аспект навчання перекладу означає спробу проникнути в свідомість учня і простежити, яким чином він відбирає перекладацькі стратегії, де він робить помилку, яким чином її можливо було б уникнути [Lee-Yahnke 2010]. Найчастіше помилки пов'язані з проблемою еквівалентності тексту перекладу. Еквівалентність буває на різних рівнях: на рівні мовних знаків (слова, словосполучення, ідіоми - лексика), синтаксичних зв'язків (словосполучення, типові синтаксичні структури) і на рівні всього тексту - когезія, зв'язність. При еквівалентності одного рівня може бути відсутнім еквівалентність іншого рівня. [Gerzymisch-Arbogast 2001:227-242].

В цьому випадку фіксується помилка. Ще один прийом є ефективним при навчанні перекладу - це етап промовляння вголос тексту джерела з його коментуванням перед безпосереднім здійсненням перекладу. Це допомагає ідентифікувати можливі труднощі при перекладі і знаходити відповідні рішення. Адже завдання перекладача - це завжди продукування тексту з дотриманням його функціональності для цільової аудиторії, але в іншому ситуативному, прагматичному і культурному контексті. При цьому необхідно пам'ятати, що перекладач в процесі своєї діяльності постійно обмежений у виборі перекладацьких засобів жорсткими семантичними, семиотическими, історичними, мовними, соціальними і психічними рамками [Hall 1996.] Професійний аспект навчання перекладу виділяє чотири етапи діяльності професійного перекладача: специфікація продукту, дослідження, продукування тексту-перекладу та оцінка тексту-перекладу. Слід звернути увагу на той факт, що, перекладачеві доводиться спілкуватися з замовником з метою з'ясування його потреб. Таким чином, крім лінгвістичних і міжкультурних компетенцій, перекладачеві потрібно володіння компетенцією міжособистісного спілкування, навичками роботи в команді. Професійний аспект навчання перекладу виділяє чотири етапи діяльності професійного перекладача: специфікація продукту, дослідження, продукування тексту-перекладу та оцінка тексту-перекладу. Слід звернути увагу на той факт, що, перекладачеві доводиться спілкуватися з замовником з метою з'ясування його потреб.

Таким чином, крім лінгвістичних і міжкультурних компетенцій, перекладачеві потрібно володіння компетенцією міжособистісного спілкування, навичками роботи в команді.

Висновки. Завдання педагога з перекладу: мотивувати студентів, вчити самостійним рішенням перекладацьких труднощів, ідентифікації і вирішення завдань, розпізнавання текстів різних жанрів і стилів, повазі інтересів замовника і читача. Особливий акцент ставиться: на ознайомленні студентів з наявними інструментами і ресурсами, новими технологіями в сфері перекладацької діяльності; ознайомлення студентів з текстами різних жанрів і тематики з метою отримання широкого кругозору і можливості подальшого, більш точного визначення сфери перекладацької діяльності; на викладанні таких загальних перекладацьких методів і стратегій, які можуть застосовуватися при перекладі з будь-яких мов.

Література

- Алексеева 2006** – Алексеева И.С. Письменный перевод. Немецкий язык : учебник / Алексеева И. С. – Санкт-Петербург : Союз, 2006. – 368 с.;
- Латышев 2000** – Латышев Л.К. Технология перевода : учебное пособие по подготовке переводчиков (с нем. яз.) / Л. К. Латышев. – Москва : НВИ-ТЕЗАУРУС, 2000. – 280 с.;
- Алексеева 2004** – Алексеева И.С. Введение в переводоведение : учебное пособие / И. С. Алексеева. – Санкт-Петербург : СПбГУ ; Москва : Академия, 2004. – 352 с.;
- Архипов 1991** – Архипов А.Ф. Самоучитель с немецкого языка на русский / А. Ф. Архипов. – Москва : Высш.шк., 1991. – 225;
- Комиссаров 1990** – Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистический аспект) : учебник / В. Н. Комиссаров. – Москва : Высш. шк., 1990. – 253 с.;
- Colina 2003** – Colina S. Communicative translation teaching: From research to the classroom. N.Y., 2003;
- Adab 2000** – Adab B., Schaffner C. Developing translation competence. 2000;
- Kiraly 2000** – Kiraly D. Principles of social constructivist education. 2000;
- Lee-Yahnke 2010** – Lee-Yahnke H., Forstner M. Global Governance and Intercultural Dialogue // Translation and Interpreting in a new geopolitical setting; **Bern, 2010**
- Gerzymisch-Arbogast 2001** – Gerzymisch-Arbogast H. Equivalence and Evaluation // Meta: Translators' Journal. 2001. Vol. 46. N 2. P. 227—242;
- Hall 1996** – Hall K.R. Cognition and Translation didactics // Meta: Translators' Journal. 1996. Vol. 41. N 1. P. 114—117.

Демченко Н. О. Деякі проблеми методики навчання перекладу на сучасному етапі.

Стаття присвячена деяким загальним питанням методики навчання перекладу на сучасному етапі, а також окремим аспектам викладання практики

перекладу і деяким видам діяльності викладача перекладу, яка виявляється досить затребуваною в зв'язку зі значним попитом на організацію підготовки перекладачів. Традиційні підходи потребують певної корекції, так як підготовка спеціалістів сьогодні розділяється на два етапи: бакалаври і магістри. Короткострокові освітні програми, які набули велике поширення в вузах України на рубежі двадцятого і двадцять першого століть, орієнтуються на підготовку «галузевих перекладачів». Причому, бакалаври навчаються в рамках програм, що спираються на класичні лінгвістичні науки і предмети які з цим пов'язані, тоді як навчання магістрів базується на короткострокових програмах, що охоплюють тільки основні проблеми перекладознавства. Складність ще полягає в тому, що в магістратурі за спеціальністю «переклад» навчаються не тільки ті, хто має класичне філологічне освіту, а й ті, які його не мають. Виходячи з цього, методика викладання перекладу набуває особливої актуальності.

Ключові слова: переклад, комунікативна компетенція, перекладацька компетенція, перекладацька стратегія, перекладацька діяльність, функціональна теорія.

Демченко Н. А. Некоторые проблемы методики обучения переводу на современном этапе.

Статья посвящена некоторым общим вопросам методики обучения переводу на современном этапе, а также отдельным аспектам преподавания практики перевода и некоторым видам деятельности преподавателя перевода, которая оказывается весьма востребованной в связи с большим спросом на организацию подготовки переводчиков. Традиционные подходы требуют определенной коррекции, так как подготовка специалистов сегодня разделяется на два этапа: бакалавры и магистры. Краткосрочные образовательные программы, которые получили широкое распространение в вузах Украины на рубеже двадцатого и двадцать первого веков, ориентируются на подготовку «отраслевых переводчиков». Причем, бакалавры учатся в рамках программ, опирающихся на классические лингвистические науки и предметы, которые с этим связаны, тогда как обучение магистров базируется на краткосрочных программах, охватывающих только основные проблемы переводоведения. Сложность еще заключается в том, что в магистратуре по специальности «перевод» учатся не только те, кто имеет классическое филологическое образование, но и те, которые его не имеют. Исходя из этого, методика преподавания перевода приобретает особую актуальность.

Ключевые слова: перевод, коммуникативная компетенция, переводческая компетенция, переводческая стратегия, переводческая деятельность, функциональная теория.

Demchenko N. O. Some Problems of Teaching Translation Methodology at Present Stage.

The article is devoted to some general questions of the methodology of teaching the translation at the present stage, as well as some aspects of teaching translation

practice and some types of activity of a translator. This specialty is quite in need due to the considerable demand for the translator specialty. Traditional approaches require some correction, as the preparation of the specialists today is divided into two stages: bachelors and masters. Short-term educational programs that have become widespread in Ukrainian universities in the twentieth and twenty-first centuries, focus on training translators who specialize in some specific branches of human activity. Moreover, bachelors are taught in accordance with the programs based on classical linguistic sciences and related subjects, while masters' education is based on short-term programs covering only the main problems of translation studies. Some difficulty lies in the fact that not only those who have classical philological education but also those who did not get it can become a post-graduate students for applying the specialty of a translator. Taking into account all mentioned above teaching methodology of translation becomes of particular relevance.

Keywords: translation, communicative competence, translation competence, translation strategy, translation activity, functional theory.

Стаття надійшла до редакції 10.04.2018 р.

Стаття прийнята до друку 12.04.2018 р.

Рецензент – д. філол. н., професор Моїсеєнко О. Ю.

УДК 81`25:811.161.2+811.111

Шехавцова С.О.

СПЕЦИФІКА ВІДОБРАЖЕННЯ САТИРИ У ТВОРІ „ДВНАДЦЯТЬ СТІЛЬЦІВ” В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Проблема перекладу художніх текстів та адекватного відображення сатиричного в українській та англійській мовах вивчається не тільки в перекладознавстві, але також і психології, когнітивній лінгвістиці. Результати цих робіт дозволяють сформулювати уявлення про феномен сатиричного, головні особливості структури сатиричного тексту, речення, а також про адаптацію стилістичних засобів створення сатиричного ефекту в інших мовах.

Актуальність статті визначена тим, що особливості створення сатиричного ефекту в українській та англійській мовах викликають велику зацікавленість з погляду і перекладознавства, і літературознавства. У контексті перекладознавства використання різних механізмів та засобів відображення сатири, а також розуміння, взаємозв'язок та врахування етнокультурних особливостей при перекладі іншими мовами набуває особливої значущості. Проте актуальність вибраної теми набуває не тільки власне наукової, але й соціокультурної значущості. Проблема створення сатиричного ефекту при адаптації